+387 60 32 93 486 casopis@vrelo.ba

Nišan iz Hotovlja

Vrelo, god. I, br. 2. 2021.

Prilikom posjete selu Hotovlju u opštini Kalinovik, u junu 2020. godine, od Sejde Imamovića, stanovnika tog sela smo saznali za zanimljiv nišan na kojem su prikazane ptice.

Jasminko Mulaomerović, Amina Krivošić

Nišani se nalaze odmah do nove privatne kuće i danas je grob ograđen metalnom ogradom. Pretpostavljamo da su iskopani prilikom radova na kući. Uzglavni nišan je prilikom ponovnog postavljanja okrenut za 90° jer je duža strana okrenuta u pravcu groba. Danas je orijentacija groba a=45°. Nišani su dobro očuvani osim uzglavnog nišana kod kojeg gornji dio nedostaje. Primjećuje se ostatak vrata, tako da se sa sigurnošću može pretpostaviti da je ovaj nišan imao i turban. Nožni nišan je u obliku četverougaone prizme koja završava piramidom. Dimenzije uzglavnog nišana su 38×28 cm, a današnja visina iznad zemlje je 1 m. Dimenzije nožnog nišana su 40×30 cm, a današnja visina iznad zemlje je 1,2 m. Lokacija groba je N 43,49735 E 18,33678.

Ukrašen je samo uzglavni nišan. Svi motivi su plastično isklesani, a poredani su duž uže strane. Motivi su odozgo prema dole: polumjesec, jabuka, dvije ptice, jabuka. Donja jabuka je pri samoj zemlji tako da ostaje otvoreno pitanje da li je bilo još ukrasa. Ivice nišana su oštećene što može biti posljedica struganja ili otkidanja komadića kamena u magijske svrhe, ali to je samo pretpostavka. Ova pojava je poznata u Bosni (okolica Visokog).

Ukrasi sa ovog nišana su dio repertoara ukrasa sa stećaka i to njegovu starost određuje u prve godine dolaska islama u ove krajeve, kraj XV. ili početak XVI.

stoljeća. Ptica je u simboličkom jeziku duša kako to navodi Wenzel (1965: 253) pozivajući se i na klasične izvore i na domaću tradiciju. Motivi ptica na stećcima su rasprostranjeni po cijeloj Bosni i Hercegovini (Wenzel 1965: 266-271), a jedan od lokaliteta je nekropola u selu Vrhovine, koje se nalazi nedaleko od Hotovlja, gdje su na južnoj krovnoj plohi sljemenjaka prikazane četiri ptice.

Nišan iz Hotovlja ne spominju dosadašnji istraživači nišana. Mujezinović (1998a) spominje nekoliko starih nišana uz džamiju u Hotovlju koji su ukrašeni narodnom ornamentikom. Wenzel (1965) koja, osim ukrasa na stećcima, donosi i prikaze ukrasa na nišanima također ga ne spominje, a ne navode ga ni Ćurčić (1939) u radu o pticama na nišanima, a ni Bešlagić (1978) u poglavlju o figuralnim predstavama na nišanima. Ni u vrlo recentnoj literaturi, kao što je knjiga o vezi nišana i stećaka (Pašić 2017), nema podataka o ovom nišanu. To prije pokazuje da je ovaj nišan tek nedavno otkopan i postavljen uspravno, nego li površan pregled nišana u Hotovlju od strane dosadašnjih istraživača.

Do sada je bilo poznato šest lokaliteta na kojima su nišani ukrašeni motivom ptice: na nišanu uz Alipašinu džamiju u Sarajevu (Mujezinović1998b, Bešlagić 1978), u Hrasnici (Bešlagić 1978), u selu Kalimanići kod Sokoca (Bešlagić 1969, 1978), u selu Obrtići kod Rogatice (Bešlagić 1978), u selu Kamen kod Glamoča (Ćurčić 1939, Bešlagić 1978) i

na nišanu u groblju uz Ajvaz Dedino turbe u Pruscu kod Donjeg Vakufa (Mulaomerović 1982). Na nišanima iz Hrasnice, Kalimanića, Obrtića i Kamena prikazana je samo jedna ptica, dok su na nišanima u Sarajevu i Pruscu prikazane dvije, odnosno tri ptice[1]. Na oba ova nišana dvije ptice su prikazane jedna naspram druge. Ovo je karakterističan položaj za simboličan prikaz euharistije u kršćanskom obredoslovlju. Kao materijal za nišan u Pruscu upotrijebljena je greda ili komad friza sa neke kasnoantičke građevine.

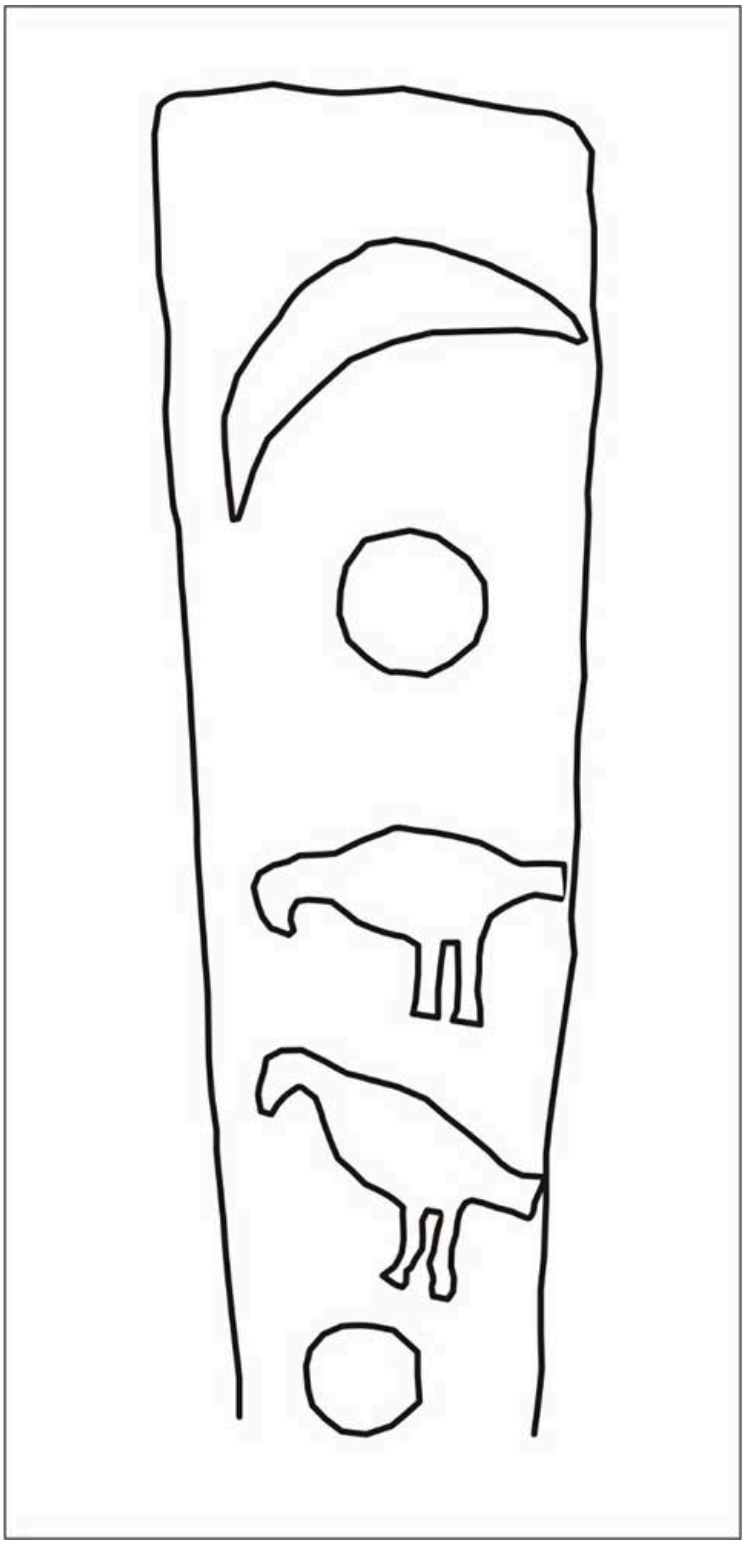
Nišan iz Hotovlja još je jedan lijep primjer najstarijih nišana koji pokazuju da je repertoar motiva sa stećaka prenešen na nadgrobne spomenike prvih konvertita na islam. I umrli, čiji se zemni ostaci nalaze ispod ovih nišana, iako je bio višeg društvenog statusa (što pokazuju ostaci vrata na kojem je stajao turban), još uvijek je u svom vjerovanju o zagrobnom životu ostao dobrim dijelom u vjeri svojih bosanskih predaka.

Za svaku pohvalu je i ovaj lijepi primjer uzdizanja nišana i njegova zaštita.

[1] M. Mujezinović je u ovom motivu vidio pored ptica i predstavu lava.

Nišan iz Hotovlja

Crtež

Literatura

Bešlagić Š., 1978. Nišani XV i XVI vijeka u Bosni i Hercegovini. Djela, knj. LIII, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 30. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti, 144 str.

Ćurčić V., 1939. Ptice na našim sredovječnim nadgrobnim spomenicima i starim muslimanskim nišanima, Zadružni glasnik, god. XIII(3): 2.

Bešlagić Š., 1969. Hršćanski nišani XV vijeka u Bosni. Zbornik Svetozara Radojčića. Beograd: Filozofski fakultet, 25-30.

Mulaomerović J., 1982. Reljefna greda iz Prusca. Glasnik Zemaljskog muzeja, 37(1978): 227-230.

Mujezinović M., 1998b. Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine, Knjiga I – Sarajevo. Sarajevo: Sarajevo – Publishing, 558 str.

Mujezinović M., 1998b. Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine, Knjiga II – Istočna i Centralna Bosna. Sarajevo: Sarajevo – Publishing, 515 str.

Pašić I., 2017. Od stećaka do nišana u Bosni i Hercegovini. Sarajevo: BZK „Preporod“, 592 str.

Wenzel M., 1965. Ukrasni motivi na stećcima : Ornamental Motifs on Tombstones from Medieval Bosnia

and Surrounding Regions. Sarajevo: „Veselin Masleša“, 453 str.

Sva prava zadržana. Sadržaji objavljeni na časopisu Vrelo mogu se prenositi uz obavezno navođenje izvora i linka na orginalni tekst. Časopis Vrelo ima dodjeljen ISSN broj: ISSN 2712-1313